

QISHLOQ XO'JALIGIDA DASH-ADIRLI SHAROITIDA ANORZORNI SUG'ORISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Qo'qon davlat pedagogika instituti
Usmonov Saminjon Olimovich

Annotasiya: Ushbu maqolada anorning sug'orish usullari va meyyorlari tuproq iqlim sharoitiga naviga, yoshiga va uning boshqa biologik xususiyatlariga qarab turli shakllarda qollaniladi. Anorni sugorish rejimini iqlim, tuproq, gidrogeologik, tashkiliy-xojalik sharoitlar, osimlikning biologik xususiyatlari kabi omillar belgilaydi. Anorni sugorish uning suvga bolgan munosabatiga kora osib rivojlanish fazalariga muvofiq amalga oshiriladi.

Kalit so'zlar : dasht-adrli, toshloq yerlar, sug'orish tizimi, jo'yaklar, tomchilatib sug'orish, Markaziy Osiyoda sugorish gidogeologiya, gidrominerologiya .

O'zbekistonda suv zaxirasi tugab bo'lgan hisoblanmoqda 2023-yilga kelib shuning uchun suvni tejashga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida tinimsiz takrorlanmoqda. Bu maqolda ko'rsatilgan tajriba yerda namlikni uzoqroq saqlani qolishi mumkinligini yoritib berilganligi maqolani qanchalik ahamiyatli ekanligini ko'rsatadi. Farg'ona viloyati qadimdan anor yetishtirishda boy tajribaga ega. Respublikamizda keyingi yillarda hukumatimiz tomonidan anorchilikga e'tibor ortmoqda va ekin maydonlari kengaytirilmoqda va yangidan tashkil etilmoqda. Farg'ona viloyati dasht -adrli, toshloq yerlarda anorlarni tashkil etishni hisobga olib bu joylarda anorlarni sug'orishni tejamkor samarali usullarini tadbiriq etish taqazo etmoqda. Anor o'simligi qurg'oqchilikka chidamli bolishi bilan birga uning osishi, rivojlanishi va yuqori hosil berishi uchun suvga bolgan talabi ham yuqoridir. Anorning sug'orish usullari va meyyorlari tuproq iqlim sharoitiga naviga, yoshiga va uning boshqa biologik xususiyatlariga qarab turli shakllarda qollaniladi. Anorni sugorish rejimini iqlim, tuproq, gidrogeologik, tashkiliy-xojalik sharoitlar, osimlikning biologik xususiyatlari kabi omillar belgilaydi. Anorni sugorish uning suvga bolgan munosabatiga kora osib rivojlanish fazalariga muvofiq amalga oshiriladi.

Markaziy Osiyoda sugorish osimliklarning yaxshi osishi va yaxshi meva yetishtirish uchun juda muhimdir. Zarur bolgan miqdor gektariga 900-1000 kub metrta teng. Anor odatda, vegetativ davrida 12 marta sugoriladi. Aprelda 1 marta, May va Iyun oylarida 2 marta, iyul va avgust oylarida 3 marta va sentyabrda 1 marta. Anor navlarining sugorish darajasining samaradorligi va sugorishni vaqti va intervalining hosilga tasiri haqida kam hisobot va ahborotlar mavjud. Anorlarning suvga bolgan ehtiyojlari haqida aniq bir tadqiqot yoq.

Umuman olganda, anorlarning suvga bolgan talablari tsitrus mevalari bilan oxshash. Sitrusli sugorish rejalashtirilishi boyicha olib borilgan tadqiqotlar shuni korsatadiki, toliq osib chiqqan sitrusning suv ehtiyoji sugorish davrida foydali yomgiri baholashdan song Anor bogi uchun ekish masofasi $6m \times 5m = 30m^2$ bolsa. Keyin $30m^2$ suv $30m^2$ erga

bolinadi, har bir osimlik uchun 1000 litr suv boladi Ananaviy sirtan (juyakli) sugorish usullari Sirtan sugorish usullari (havzalar, joyaklar va h.k.) suvdan foydalanish samaradorligi pastligi bilan ajralib turadi, hatto yaxshi boshqaruv ostida ham 50% dan oshmaydi. Bundan tashqari, suvni ishlatish uchun talab qilinadigan ishchi xarajatlar yuqori. Shuning uchun yuqorida aytilgan ananaviy sirtan sugorish tizimlari tavsiya etilmaydi va alternativ sugorish va tomchilatib sugorish usullaridan foydalanish tavsiya etiladi. Daraxt osishi dastlabki yillarida haddan tashqari ot osishi va qimmatbaho suvning yoqotilishi oldini olish uchun kam miqdorda oqim va namlik diametriga ega bolgan tomchilatib sug'orish tavsiya etiladi. Bunda daraxt osishi bilan birga, jumrak uchi oqim va nam maydonlarni kopaytirish uchun ozgartiriladi. Zamonaviy sugorish usullarining afzalliklari va kamchiliklari: Zamonaviy (masalan, tomchilatib sugorish tizimi va mini-sprinkler (kichik purkagishli sugorish izimi)) zamonaviy usullarining afzalliklari quyidagicha: Suv tejash afzalligi. Chunki suv etqazishdagi yoqotishlarni bartaraf etish va tuproqning sirt maydoni namlanadi, sirtan sugorishdan kora samaradorlik ancha yuqori boladi.

Hosildorlikning ortishi. Osimliklarning ildiz zonasi zamonaviy sugorish usullari bilan doimo nam bolib qoladi va osimlik bunday holatlarda stress davriga bogliq emas. Bundan tashqari, zarur bolgan ogitlar sugorish suviga (sugorish orqali ogitlash), har doim va har qaerda ular osimlik tomonidan zarur bolgan joyda qollanilishi mumkin. Osimliklarning qatori daraxtlar orasida bosh va quruq joy saqlanib qoladi, sugorish vaqtida hatto dori sepish va hosil yigib olish ham mumkin. Sugorishni ananaviy usuli. Tik qiya va muommoli tuproqlardan foydalanishda nomunosib Past sifatli shor suvdan tomchilatib sugorish va mini-sprinkler sugorish usullari bilan foydalanish mumkin, chunki tez-tez sugoriladigan tuproqda yuqori namlikni saqlab, sugorish suviga qoshilgan tuz suyultiriladi. Ular nisbatan past bosimda va cheklangan oqim tezligida suv tegishi uchun 1 bar va mini-sprinklersli 2 bar bilan ishlay olishi mumkin,. barpo etish juda oson. Ular cheklangan mehnatini talab qiladi.

Zamonaviy sugorish tizimidan foydalanishning ikkita asosiy kamchiliklari quyidagilardir: Zamonaviy sugorish tizimlarini ornatish uchun nisbatan yuqori investitsiyalar talab qilinadi. Suv chiqaruvchi teshiklarga biror narsalarni tiqilib qolishi: chiqib ketmasdan toxtab qolgan moddalar, kimyoviy moddalar va biologik shilimshiq moddalar, ayniqsa, tomchilatib sugorishda, mini-sprinklerlarga qaraganda, tiqilib qolishiga sabab bolishi mumkin. Sho'r suv bilan sugorish Anorlarni shor suv bilan sugorish mumkin. Sho'r suvga nisbatan anorlarning chidamlilik mexanizmlar hali toliq tushunilmagan. Biroq, anor toqimalari shor suv bilan sugorishga javoban natriy, xlor va kaliy toplanganligi va bu ionlarning konsentratsiyasi sugorish suvidagi tuzning kopayishi bilan ortdi. Bu shuni korsatdiki, shorlikka anorning bardoshlilik uning toqimalarini toqimalarga ionlarning kirib kelishini oldini olish qobiliyatidan kora tuzlarning yuqori darajalariga qarshiligi bilan bogliq ekanligini korsatadi. Qayta ishlangan suv bilan sugorish Anor sugorishining eng muhim masalalaridan biri muqobil suv manbalaridan foydalanish, xususan qayta ishlangan va shor suv. Qayi suvni samarali ishlatish uchun

tegishli sugorish takrorlanishini hisobga olish kerak. Bu quyidagilarga bogliq: Osimlikning osish bosqichi: sayoz va cheklangan ildizlarning rivojlanishi sababli osimliklarning osishining dastlabki bosqichlarida tez-tez va engil suvni qollash kerak. Osimlik o'sishi bilan kamroq sugorish qollanilishi mumkin .

Hammamizga ma'lumki, Farg'ona vodiysi tuproq sharoiti turli xil rangda va xolatlarda bo'ladi. Adlik yerlar o'simliklarni va Mevali daraxtlarni o'sishi uchun noqulay hisoblanadi. bu yerlarda Anor yetishtirish oson emas lekin bizning mirishkor Dehqonlarimiz buni uddalashga muvaffaq bo'lishdi. Tosh shag'ali yerlarda anorlarni sug'orishning ham o'ziga yarasha qiyinchiliklar bor Dasht -adrli yerlardagi anorzorni sug'orishning quydagi usulda sug'orishni amalga oshirildi. 1-jadval Sug'orishni anor o'simligini o'sishi va rivojlanishiga ta'siri. Birinchi usulda anorlarni bir tomondan sug'orildi. Ikkinchi usulida anorlarni ikkinchi usulida anorlarni ikki tomonlama sug'orildi. Uchinchi usulda esa ariqlarni zigzag usulda olindi va anorlarni sug'orildi. Anorlarni ko'mishda bo'g'otlar qoldiridi buning natijasida tabiiy yog'ingarchilik natijasida yog'gan yomg'ir va qor suvlar anorlarni tagida suv to'plana boshladi tabiiy suv zaxirasi baydo bo'la boshladi. Oradan bir necha kun o'tib ikkala holatdagi ariqlarni ko'riganda ilon izi qilib olinga ariqda namlik hali hamon saqlanib turganligiga etibor berdik. Kuzatishlarimiz shuni ko'rsatadiki ilon izi qilib olingan ariqa ko'p suv kirishi va suv uzoq vaqt saqlanib qolishiga muvofiq bo'ldik. Biz bu orqali suvni tejashga bir oz bo'lsa ham imkon yaratadik.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ostanqulov T.E., Narziyeva X. va B.G`ulomov Mevachilik asoslari o`quv qo`llanma, Samarqand
2. G`ulomov B., Abrorov Sh. Va I.Normuratov. Mevali daraxtlarga shakl berish, kesish va payvandlash o`quv qo`llanma. Toshkent
3. Farg'ona vodiysida anor ko'chatlarini yetishtirish istiqbollari va usullari. J.Qodirov va boshqalar.2020 Respublika ilmiy amaliy jurnali.
4. Эффективность резкий крупных клубный картофеля в семеноводстве в условиях Узбекистана. Тенденции развития науки и образования. Рецензируемый научный журнал Самара 2020. Ж.Кодиров
5. Muydinovich, R. I. (2021). Strategic Conditions for the Modernization of the Educational System in the 3-Renaissance. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 2(6), 85-92.
6. Расулов, И. (2014). Формирование понятий и навыков у учеников при создании ребусов при помощи компьютерных технологий. *Актуальные проблемы современной науки*, (3), 84-88.
7. Muydinovich, R. I. (2022). INFORMATIKA FANI YO'NALISHIDA ZAMONAVIY DASTURLASH TILLARINI O'RGANISHNING AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 4, pp. 75-78).
8. Muydinovich, R. I. (2021). Problems and solutions of teaching in credit-module system in higher education institutions. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(04), 721-727.
9. Muydinovich, R. I. (2020). Advantage And Methodological Problems Of Teaching Computer Science In Modern Schools. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 2(10), 13-16.
10. Rasulov, I. M. (2022). ADVANTAGE AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF TEACHING COMPUTER SCIENCE IN MODERN SCHOOLS. *Ученый XXI века*, 22.
11. Muydinovich, R. I. (2022). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHI TUFAYLI PAYDO BO'LGAN KASBLAR VA ULARNI O'RGANISH. *PEDAGOGS jurnali*, 13(1), 117-122.

12. Muydinovich, R. I. (2022, April). INTEGRITY AND CONTINUITY OF COMPUTER SCIENCE IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. In *E Conference Zone* (pp. 322-326).
13. Muydinovich, R. I. (2022). THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PROVIDING INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(12), 1281-1286.
14. Muydinovich, R. I. (2022). VOCATIONAL TRAINING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 209-216.
15. Rasulov, I. M., Makhkamova, D. X., & Nishanbekov, N. O. (2023). THE CONCEPT OF MEDIA COMPETENCE OF THE FUTURE INFORMATICS TEACHER AND THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ITS DEVELOPMENT. *Conferencea*, 12-17.
16. Makhkamova, D. X. (2023). THE ADVANTAGES OF USING THE POSSIBILITIES OF INFOGRAPHICS IN THE WORK OF FUTURE INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGY TEACHERS. *Open Access Repository*, 9(3), 291-298.
17. Mashxura, M., & Siddiqov, I. M. Z. (2023). Effects of the Flipped Classroom in Teaching Computer Graphics. *Eurasian Research Bulletin*, 16, 119-123.
18. Siddiqov, I. M. (2023). SCRIBING-KELAJAK TEXNOLOGIYASI. *Talqin va tadqiqotlar*, 1(1).
19. Melikuzievich, S. I. (2022). Providing The Integration of Modern Pedagogical and Information-Communication Technologies in Higher Education. *Texas Journal of Engineering and Technology*, 15, 103-106. Melikuzievich, S. I. (2022). AN EFFECTIVE WAY TO PRESENT EDUCATIONAL MATERIALS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 224-229.
20. Meliqo'ziyevich, S. I. (2022). UMUMIY O 'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O 'QITISHDA RIVOJLANTIRUVCHI TEXNOLOGIYALAR. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(19), 231-235.
21. Melikyzievich, S. I., Turdalievich, M. I., Shukurovich, M. S., & Mansurovich, Z. M. (2022). THE METHOD OF REFERENCE TESTS FOR THE DIAGNOSIS OF DIGITAL DEVICES. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
22. Siddiqov, I. M., & Igamberdiyev, U. R. (2021). PEDAGOGIKA OLIYGOHLARIDA TALABALARNING IJODIY QOBILİYATLARINI SHAKILLANTIRISHDA MUAMMOLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(11), 1146-1163.
23. Siddikov, I. M. About Testing Digital Devices by Reference Tests. *JournalNX*, 7(06), 315-317.
24. Akbarov, U. Y., Rafiqov, F. Q., & Akbarov, S. (2022). MAPLE PROGRAM TO THE SOLUTION OF EQUATIONS REPRESENTING PROBLEMS OF HEAT DISPOSION. *Open Access Repository*, 8(12), 230-240.
25. Rahmatullaev, M., Rafikov, F. K., & Azamov, S. K. (2021). Про конструктивні описи мір Гіббса для моделі Поттса на дереві Келі. *Ukrains' kyj Matematychnyj Zhurnal*, 73(7), 938-950.
26. Rahmatullaev, M. M., Rafikov, F. K., & Azamov, S. (2021). On the Constructive Description of Gibbs Measures for the Potts Model on a Cayley Tree. *Ukrainian Mathematical Journal*, 73(7).
27. Rafiqov, F. Q. (2023). STUDY OF THE DEVELOPMENT AND HISTORY OF THE METHODOLOGY OF TEACHING MATHEMATICS IN HIGHER EDUCATION. *Conferencea*, 73-76.
28. Rafiqov, F. Q. (2023, April). OBJECTIVES AND OBJECTIVES OF THE METHODOLOGY OF TEACHING MATHEMATICS. In *E Conference Zone* (pp. 18-20).
29. Bazarbayevich, I. F. (2022). SIMILARITY ASPECTS OF ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(3), 481-484.
30. Bazarbayevich, I. F., Adham, B., & Bazarbayevich, I. S. (2021). Similarity aspects of english and russian languages. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 891-895.